

تفریحات مردم تهران قدیم

۱۶ آبان ۱۴۰۰ ساعت ۱۱:۲۳

در تهران قدیم، همانند هر دوره تاریخی دیگری از تاریخ، مردم به موازات فعالیت‌های اجتماعی و شغلی شان دارای تفریحات و سرگرمی‌هایی بودند که با آنها اوقات فراغت خود را پر می‌کردند.

پیش از مشروطه تمام تعطیلی‌های عید و عزا (به استثنای تعطیلات نوروز) با حساب قمری تعیین می‌شد و بیشتر جنبه مذهبی داشت. مهمترین رویداد مذهبی عید قربان بود که هنوز هم به اهمیت خود باقی است.

تنها در آن ایام عید قربان یک هفته تعطیل می‌شد. از عید قربان تا عید غدیر که به سلسله جلیله سادات تعلق دارد و در طول این یک هفته مردم مشغول گردش و مهمانی می‌شدند. بازار تک و توک باز می‌ماند. اداراتی هم که وجود نداشت، فقط پستخانه و تلگرافخانه مرتب کار می‌کرد. مکتب خانه‌ها هم غالباً یک هفته تعطیل می‌کردند؛ چون معتقد بودند که تحصیل میان دو تعطیلی میمنت ندارد.

در تهران قدیم، همانند هر دوره تاریخی دیگری از تاریخ، مردم به موازات فعالیت‌های اجتماعی و شغلی شان دارای تفریحات و سرگرمی‌هایی بودند که با آنها اوقات فراغت خود را پر می‌کردند.

خربازی یا خرسواری

یکی از سرگرمی‌های مردم تهران قدیم، خربازی (خرسواری، یابوسواری) بود که جوانان شیفته اش بودند. این بازی و تفریح منحصرًا مخصوص داش مشدی‌های خوش پوش بود که در مکان‌هایی چون خیابان علاءالدوله (فردوسی)، دولا ب (قریه ای در شرق تهران) دوشان تپه (خیابان ژاله) و مزرعه امین الملک (حوالی راه آهن) به تفریح و مسابقه می‌پرداختند و تعداد زیادی از مردم ساعت‌ها محو تماشای خرسواری می‌شدند.

این چهارپایان فقط جهت سواری تربیت شده که همه آنها از میان اصیل‌ترین و تیزفهم‌ترین خرها و یابوها بودند. همه چهارپایان چه کوچک و چه بزرگ برای مسابقه و تفریح به پالان‌هایی ظریف از جنس مخمل با افسارهایی مزین به نقره، گل میخ نقره و با زنگوله‌های فراوان آرایش شده بودند.

همچنین دست، پا و دم آنها را حنا می‌بستند و سم‌هایشان را به رنگ سیاه درمی‌آوردند و از پیشانی بند و مگس پران (رشته چرمی که برای رفع مگس جلو صورت چهارپایان آویخته) برای زینت بخشیدن به این حیوانات استفاده می‌کردند.

خر و یابوسواران نیز موقع سواری با بهترین لباس ها در میان مردم ظاهر می شدند. با لباده های بلند از ماهوت مخمل و رداهای رالی، کپنک های نمدی، شال ابریشمی و گیوه های آجیره در برابر چشمان صدها تماشاچی در عصرها و روزهای تعطیل از حاشیه خیابان و مکان های مذکور بالا و پایین می رفتند.

ترنا، بازی همه گیر

در بین تفریحات ترنا بازی گستردگی و جاذبه بیشتری داشت و امکان شرکت آن برای همه و در هر مکانی وجود داشت و بخشی از وقت مردان و پسران را در روزهای تعطیل پر می کرد.

خیمه شب بازی

خیمه شب بازی یا تئاتر عروسکی یکی دیگر از تفریحات مدرنی بود که در دوره قاجاریه در تهران رواج یافت و استفاده از آن به صورت یکی از تفریحات مورد علاقه مردم درآمد.

گردش در باغ ها

مردم در روزهای تعطیل عازم باغ ها و سایر گردشگاه های تهران نظیر چشمه علی ، دوشان تپه ، پس قلعه ، عشرت آباد، میدان باغ شاه و... می شدند تا ساعاتی از روز را در هوای آزاد و فضایی سبز بگذرانند. طی روز وقت خود را بیشتر با بازی های دسته جمعی مثل الک دولک ، یک پی دویی ، دوک بازی و... می گذراندند و در این میان ، مارگیرها هم جای خاصی داشتند و با استفاده از مارهای بزرگ که نیش آنها کشیده شده بود به اجرای نمایش هایی سرگرم کننده می پرداختند.

تفریحات زنان

در نظام اجتماعی تهران قدیم، زنان دارای نقش چندان فعالی در هیچیک از امور نبودند و به همین جهت جای چندانی در تفریحات

نداشتند جز آن دسته از زنان که با خانواده خود به زیارت اماکن متبرکه می رفتند. زنان هیچگونه وسیله تفریحی نداشتند، بلکه آنها هم دارای یک سری وسایل و امکاناتی برای پر کردن فراغت خود بودند که از آن جمله می توان به برگزاری مجالس روضه خوانی زنانه در منزل، شرکت در مجالس روضه خوانی و مجالس قرائت قرآن و حدیث اشاره نمود.

جز این رفت و آمدهای زنانه و دور هم نشستن در ساعات مختلف روز یکی از وسایلی بود که وقت زنان را پر می کرد و طی این نشست و برخاستهای زنانه، فرصت مناسبی بود تا زنان بتوانند طرز پخت انواع غذاها و شیرینی ها، شیوه تهیه ترشیجات و مرباجات و نحوه دوخت و دوز را از هم یاد بگیرند. در این جلسات غیبت کردن از دیگران و بزرگ کردن معایب آنان، یا افشای اسرارشان حلاوت خاصی داشت.

بازار فالگیری و توسل به جادو و جنبل هم در بین زنان گرم بود. زنان فالگیر با مبطلات و محملات خود زنان ساده لوح را سر کیسه می کردند مقداری آت و آشغال به عنوان طلسم و بخت گشا و... به آنها می فروختند. اما هر چه بود، زنان خانه دار از فالگیرها استقبال خوبی می کردند. عده ای از فالگیران، فروشنده لوازم آرایش و جواهرات بدلی نیز بودند و به هر خانه ای که پا می گذاشتند علاوه بر فالگیری مقداری کالا نیز می فروختند که این زنان نزد عوام به کولی و غربتی شهرت داشتند و حداقل زیرو رو کردن بساط آنها جزو تفریحات زنان بود.

تفریح مردانه

قهوه خانه ها در ایام تعطیل پاتوق کاسب ها می شد که جولانگاه درویش سخنور، نقال، لوطی عنتری و شعبده باز بود. مهمترین قهوه خانه های آن روز تهران یکی قهوه خانه باغ ایلچی و دیگری باغچه حیاط شاهی معروف به باغچه علی جان بود. قهوه خانه باغ ایلچی در اواخر بازار عباس آباد میان گذر لوطی صالح و گذر قاسم خان و همان محل سابق سفارت روس که «گریبایدوف» وزیر مختار وقت روس در زمان فتحعلی شاه را در آنجا کشتند از آن روز به نام باغ ایلچی خوانده می شد. این باغ بزرگ چند هزار متر فضای مشجر داشت، شب و روز دایر بود.

در ایام عید دسته خیمه شب بازی در آن راه می انداختند و جز زن ها تمام طبقات به آنجا می رفتند و به قدری این گردشگاه شهرت پیدا کرده بود که بعضی از شب ها عید ناصرالدین شاه و دامادش مجدالدوله با کلاه نمدی و پستک و لباس مبدل به تماشای این گردشگاه می آمدند.

در این قهوه خانه چایی جفتی سه شاهی، قلیان دانه ای صد دینار، ترش(لیموی دم کرده) و گل گاوزبان استکانی صد دینار و ناهار چلوخورشت پانزده شاهی بود. دیگر قهوه خانه معروف تهران قدیم، باغچه علی جان(حیاط شاهی) واقع در عودلاجان که آنجا هم در میان رندان شهرت داشت و ایام تعطیل مرکز ارباب ذوق بود.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۲۴۲۵/تفریحات-مردم-تهران-قدیم>